

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย จะขกกล่าวถึง
ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. เอกสารและผลงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร
2. เอกสาร และผลงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล

เอกสารและผลงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" ปัจจุบันได้มีผู้นำคำนี้มาใช้กันอย่างกว้างขวาง และมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปตามทัศนะของนักการศึกษาแต่ละท่าน ดังเช่น

กรมวิชาการ (2522 : (1)) ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียน หลักสูตรประถมศึกษาคือข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้การศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา

ธำรง บัวศรี (2507 : 64) กล่าวว่า ตามแนวคิดใหม่ หลักสูตรหมายถึง ประสบการณ์ทางการศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกฝนอบรมในด้านต่าง ๆ อย่างดีที่สุด จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนอย่างมีความสุข สามารถประกอบอาชีพได้ตามความปรารถนา

สมิตร คุณานุกร (2523 : 2-3) ได้แบ่งความหมายของหลักสูตร
คือ

1. ความหมายระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

2. ความหมายระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สวัสดี จงกล (2521 : 20) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง ข้อกำหนดที่วางด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวทางการดำเนินงาน เนื้อหาสาระซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สุภรณ์ ศรีพหล (อ้างถึงใน ชารี มณีศรี 2523 : 175) กล่าวว่า "หลักสูตร" หมายถึง รายวิชา (courses) กิจกรรม (activities) และประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นทั้งในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (อ้างถึงในสุมิตร คุณานุกร 2523 : 3) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึงมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียน เนื้อหาวิชา ทักษะแบบพฤติกรรม กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เมื่อมวลกันเข้าแล้วก็ป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการเรียนรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น

สงัด อุทรานันท์ (2528 : 16) กล่าวว่า ถึงแม้จะมีคำนิยามแตกต่างกันไปก็ตาม แต่นักปราชญ์ทางหลักสูตรก็ได้ยอมรับนิยามของหลักสูตรซึ่งกล่าวออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรคือสิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ได้จัดเรียงลำดับความยากง่ายหรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว
2. หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียน ซึ่งได้วางแผนไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังจะให้เด็กได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ
3. หลักสูตรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน
4. หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียนซึ่งเขาได้ทำได้รับรู้ และได้ตอบสนองต่อการแนะแนวทางของโรงเรียน

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973:157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ความหมายคือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นเรียนหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาหรือสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย เป็นต้น
2. หลักสูตรคือ โปรแกรมการศึกษาที่โรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้มีความรู้ขั้นหรือเพื่อได้รับประกาศนียบัตรต่าง ๆ
3. หลักสูตรคือ กลุ่มของวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การชี้แนะของโรงเรียน

ทาบ่า (Hilda Taba 1962 : 10) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึงแนวทางในการเตรียมพลเมือง เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างสรรค์ผลผลิตให้แก่วัฒนธรรม

จากคำนิยามของหลักสูตรในทัศนะของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านดังกล่าวข้างต้นนั้น จะพิจารณาความหมายไว้หลาย ๆ ความหมาย แต่พอจะสรุปลักษณะรวม ๆ ของความหมายของหลักสูตรได้ดังนี้

1. เป็นเอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้เรียน โดยบรรจุความมุ่งหมายของการให้การศึกษา ตลอดจนเนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์และกิจกรรมให้กับผู้เรียน เช่น แผนการสอน หนังสือแบบเรียนต่าง ๆ เป็นต้น
2. โครงการต่าง ๆ ที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น การอบรม ฯลฯ
3. เป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่ว่าด้วยหลักการและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร เช่น หลักสูตรสาขาวิชานิตศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ฯลฯ

องค์ประกอบของหลักสูตร

ในการพิจารณาหลักสูตรในรูปองค์ประกอบแล้ว จะพิจารณาได้หลายรูปแบบ และขอบเขต ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับแนวคิดของนักการศึกษาแต่ละท่าน ดังเช่น

สังค อุทรานันท์ (2528 : 189) กล่าวว่าหลักสูตรที่ดีควรจะกล่าวถึง
สิ่งต่อไปนี้

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งควรจะมีทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมาย

เฉพาะ

3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่ง
6. การประเมินผล

สุคนธ์ ภูมิเวทย์ (2519 : 71) กล่าวว่า หลักสูตรโดยทั่วไปมักประกอบด้วย
ด้วยสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมาย
2. ระยะเวลาเรียน ระบบการจัดชั้นเรียน และอัตราเวลาเรียน
3. เนื้อหาวิชา
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การวัดผลและการประเมินผล

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 9) กล่าวว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 องค์
ประกอบ คือ

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

ทาบ (Hilda Taba 1962 : 10) กล่าวว่าหลักสูตรจะประกอบด้วย
สิ่งต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอนหรือกาสนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินตามหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่านดังกล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับหลักสูตรมีอยู่อย่างน้อย 4 ประการคือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะแม้ว่าจะพิจารณาร่างหลักสูตรไว้ดีหรือสมบูรณ์เพียงใด หากมีความผิดพลาดในขั้นตอนนี้แล้วก็จะไม่สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้สามารถทำได้หลายวิธีการตามแนวคิดและทฤษฎีของนักการศึกษาต่าง ๆ ดังเช่น

สูมิตร์ คุณานุกร (2523 : 130) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย
3. การสอนของครู

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความหมายและการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร เพื่อไปใช้ในชั้นปฏิบัติคือใช้สอน เนื่องจากหลักสูตรมักจะกำหนดความมุ่งหมายของเนื้อหาวิชาที่จะสอน กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน

และการประเมินผลได้อย่างกว้าง ๆ มีลักษณะยืดหยุ่นได้ เพื่อความสะดวกแก่การนำไปใช้ให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่นหรือโรงเรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรไว้ก่อนทำการสอน รายละเอียดเหล่านี้จะปรากฏออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตรที่เรียกว่าประมวลการสอน และโครงการสอน ปัจจุบันทำเป็นแผนการสอน นอกจากนี้อาจมีบันทึกการสอนของครูในแต่ละชั่วโมงอีกด้วย

การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนมีส่วนส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครู เพื่อที่จะให้บรรลุความมุ่งหมาย ของหลักสูตรได้เป็นอย่างมาก ปัจจัยและสภาพเหล่านี้ได้แก่ ขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียน ห้องสมุด สื่อการเรียน การจัดการเรียน การจัดการครูเข้าสอน แผนการสอน หนังสือเรียน ฯลฯ ดังนั้นในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนผู้บริหารต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย

การสอนของครู กิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ประการสุดท้ายคือ การสอน อารี สัตหจวี ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า "การสอนคือ ประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ฝ่ายหนึ่งจัดทำขึ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการเรียนรู้ให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง การสอนเป็นการกระทำที่รู้สึกตัว มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าวิธีสอนยังไม่เหมาะสมก็อาจจะไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเลยก็ได้"

สังค อุทรานันท์ (2528 : 41-42) กล่าวว่า เป็นขั้นตอนการนำเอาหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติหรือไปสู่การเรียนการสอนภายในโรงเรียนการเรียนการสอนภายในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ต้องมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ หลายประเภท เช่น

1. การจัดทำเอกสารและคู่มือการใช้หลักสูตร
2. การเตรียมบุคลากรการบริหารและการบริการหลักสูตร
3. การดำเนินการสอนตามหลักสูตร
4. การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นต้น

คิลก บุญเรืองรอด (2521 : 44-51) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีคุณภาพเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ เริ่มต้นด้วยการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้ววางแผนการใช้หลักสูตร และการบริหารการสอน และได้แบ่งย่อยขั้นตอนใหญ่ทั้ง 3 นั้นเป็นขั้นตอนย่อย 12 ขั้นตอน คือ

1. การทำความเข้าใจหลักสูตรโดยทั่วไป ซึ่งครูจะต้องศึกษาหลักสูตรทั้งฉบับ ไม่ใช่ศึกษาเฉพาะวิชาที่รับผิดชอบ
2. การวิเคราะห์หลักสูตร โดยการวิเคราะห์ความมุ่งหมายกับเนื้อหา
3. การพิจารณากิจกรรมเพื่อสร้างบูรณาการ
4. การจัดโปรแกรมการสอน ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย งานบุคคล อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ผู้เรียน และเวลา
5. การจัดการการสอน ซึ่งรวมทั้งงานที่ต้องทำเป็นกลุ่ม และตารางงานสอน
6. การวางแผนการสอนส่วนบุคคล
7. การวางแผนการสอนร่วมกัน ขั้นนี้เป็นขั้นสำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวิชา อันจะส่งผลไปยังผู้เรียน ทำให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง
8. การศึกษาความพร้อมของผู้เรียน
9. การสอน
10. การประชุมประสานงานการสอนทุกสัปดาห์
11. การประเมินผล
12. การปรับปรุงการเรียนการสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 184-191) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ ต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การเตรียมวางแผนงานเพื่อการใช้หลักสูตร
ครูหรือผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรว่าจุดมุ่งหมายของการพัฒนา

หลักสูตร และการสอนครั้งนี้มีเป้าหมายที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชนเพียงไร การนำหลักสูตรมาปรับใช้ในห้องเรียนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะจัดทำได้อย่างไรและโดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่เพียงพอหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะทำโดยวิธีใดจึงจะเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง การนำหลักสูตรไปใช้แม้ว่าตัวหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นมาดีเลิศเพียงใด ถ้าการใช้หลักสูตรขาดความเข้าใจและความไม่พร้อม การพัฒนาหลักสูตรอาจจะประสบความสำเร็จได้ยาก

2. การจัดเตรียมอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร

ควรจัดอบรมในรูปของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ครูได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาของหลักสูตร และจะนำไปปรับใช้ได้อย่างไร โดยการสร้างกำหนดการสอนประมวลการสอน การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3. การจัดครูเข้าสอน

การจัดครูเข้าสอนควรคำนึงถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก พยายามจัดประสบการณ์ให้ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

4. การจัดตารางการสอน

หลักของการจัดตารางจะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่า ๆ กัน ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ก็ย่อมแตกต่างกัน นอกจากนี้ช่วงการเรียนรู้อาจต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน การใช้อาคารสถานที่ ห้องเรียน โรงฝึกงาน ห้องทดลอง จะต้องมีการใช้ตลอดเวลา จึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน

การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เอกสาร และสื่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมี แผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะสอนอย่างไร

จะเลือกกิจกรรมและประสบการณ์อย่างใด การจัดทำสื่อการเรียนรู้อาจจะร่วมกันทำ เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณ ที่สำคัญที่สุดผู้เรียนได้เรียนรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และตรงกับความต้องการของชุมชน

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์จะช่วยให้ดีมาก

7. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ และจะต้องคำนึงถึง เพราะการเรียนรู้ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นอยู่เฉพาะในห้องเรียน เท่านั้น สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนก็มีส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ การบริการด้านวิชาการแก่ครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะจัดทำโดยส่งไปศึกษาอบรมระยะสั้นในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพื่อเสริมความเข้าใจให้มีทัศนคติอันกว้างขวางขึ้น การไปร่วมประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาสาธิต การส่งเสริมผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกันได้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

จะต้องกระทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้อย่างชัดเจน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็จะทำได้ง่ายและตรงจุดกว่าการปรับปรุงควรที่จะเริ่มที่จุดใด

จะเห็นได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประการคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ การทำแผนการสอนและการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร

2. การจับจ่ายและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย กิจกรรมต่าง ๆ คือ การเตรียมบุคลากร สื่อการเรียนการสอน และสถานที่ที่ใช้สอน และฝึกปฏิบัติ

3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน เทคนิคและวิธีสอน และการวัดและประเมินผลการเรียน

หลักการของแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา

1. เป็นประสบการณ์ที่มุ่งเสริมสร้างพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม เพื่อปูพื้นฐานชีวิตที่ดีให้แก่เด็กไทย
2. เป็นประสบการณ์ที่มุ่งสนองความต้องการและความสนใจของเด็ก โดยให้สอดคล้องกับระดับวุฒิภาวะ
3. เป็นประสบการณ์พื้นฐานที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
4. เป็นประสบการณ์ที่มุ่งปลูกฝังให้เด็กมีพื้นฐานที่ดีด้านคุณธรรม และจริยธรรม

จุดมุ่งหมายของแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา

แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา มุ่งหมายที่จะปลูกฝังให้เด็กมีพัฒนาการตามศักยภาพของแต่ละคนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. มีทักษะพื้นฐานที่จะเรียนในระดับประถมศึกษา
2. มีความรักและมีความภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง มุ่งมั่นในความดีงาม และรู้คุณค่าของชีวิต
3. เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รู้หน้าที่ของตนเองและเสียสละเพื่อสังคม

ตามควรแก่วัยและโอกาส

4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรักในศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม

อายุ ระยะเวลาและเวลาเรียน

อายุ

การจัดการศึกษาในระดับอนุบาลศึกษานี้ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 4-6 ปี

ระยะเวลา

ระยะเวลาในการจัดการศึกษา มีระยะเวลา 2 ปี คือชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2

เวลาเรียน

1. ในรอบหนึ่งปี เด็กควรมีเวลามาโรงเรียนไม่น้อยกว่าที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
2. อัตราเฉลี่ยเด็กมาเรียนในแต่ละวันไม่ควรต่ำกว่าร้อยละ 90
3. เด็กที่มีเวลาเรียนต่ำกว่าร้อยละ 60 ควรไม่เกินร้อยละ 5 ของนักเรียนทั้งหมด

โครงสร้างหลักสูตรอนุบาลศึกษา

แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาไม่ได้จัดเป็นรายวิชา แต่จะนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเด็กมารวบรวมจัดหมวดหมู่เป็น 3 มวลประสบการณ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

จุดประสงค์ของการจัดประสบการณ์

พัฒนาด้านร่างกาย

1. เพื่อพัฒนาร่างกายให้เจริญเติบโตตามวัย
2. เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อ และประสาทสัมผัสให้สัมพันธ์กัน
3. เพื่อปลูกฝังสุขนิสัยที่ดี ในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง

และผู้อื่น

พัฒนาด้านสติปัญญา

1. เพื่อพัฒนา และส่งเสริมการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย
2. เพื่อให้รู้จักสังเกต การติดตามลำดับขั้นตอนอย่างมีเหตุผล
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการแก้ปัญหา

การแก้ปัญหา

4. เพื่อปลูกฝังให้เป็นคนรักในการเรียนรู้และมีประสบการณ์ที่จะ

ศึกษาในขั้นต่อไป

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

1. เพื่อให้มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส
2. เพื่อให้รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองในการทำงานและการอยู่ร่วม

กันกับผู้อื่นได้

3. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
4. เพื่อปลูกฝังค่านิยมไทย
5. เพื่อปลูกฝังให้รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
6. เพื่อให้รู้จักตนเองและบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด
7. เพื่อปลูกฝังให้มีสำนึกที่ดี สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
8. เพื่อปลูกฝังให้รู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้
9. เพื่อส่งเสริมให้มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบงานที่ได้

รับมอบหมาย

10. เพื่อปลูกฝังให้เกิดความสนใจมีบทบาทในการดูแลรักษา
สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
11. เพื่อให้รู้ถึงความสำคัญของครอบครัว สังคม และชุมชนของตน
12. เพื่อให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมี
ความสุข

ขอบข่ายและเนื้อหาสาระในการจัดประสบการณ์ (กรมวิชาการ 2522 : ก-92)

1. เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย และคณิตศาสตร์
2. เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์
3. เตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย

การเตรียมสร้างเสริมทักษะ

การเตรียมสร้างเสริมทักษะ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยเน้นประสาทมือและตา การฝึกกล้ามมือ การจัดประสบการณ์ด้านการฟัง การพูด การสังเกต การเคลื่อนไหว การเปรียบเทียบรูปทรงและสิ่งที่เด็กควรทราบ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนขั้นประถมศึกษาต่อไป การเตรียมสร้างเสริมทักษะแบ่งประสบการณ์ออกเป็น 2 ด้าน คือเตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย และเตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์

1. เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย

เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกใช้กล้ามเนื้อและตา การฝึกกล้ามมือ ฝึกเด็กในด้านการใช้ภาษา เช่น การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การสังเกตเปรียบเทียบ โดยวิธีต่าง ๆ ได้แก่ การเล่านิทานและเรื่องประสบการณ์ การแสดงละคร สร้างสรรค์ เลียนแบบ การเล่นหุ่น ตุ๊กตาคำคล้องจอง โคลงกลอน เพื่อบรรลุจุดประสงค์ ดังนี้

1. เด็กสามารถฟังคำพูด คำสั่ง เข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
2. ใช้คำพูด สื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้
3. มีมารยาทในการพูด การฟัง
4. เด็กเคลื่อนไหวร่างกายจากซ้ายไปขวาและแยกสิ่งของที่แตกต่างกันได้
5. บังคับประสาทมือ หู ตา ให้สัมพันธ์กันได้
6. พูดได้ชัดเจน และใช้ภาษาที่สุภาพได้
7. บังคับกล้ามเนื้อมือจับดินสอ เขียนเส้นหรือรูปภาพได้
8. มีความพร้อมที่จะอ่าน

2. เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์

การเตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ หมายถึง การจัดประสบการณ์ ให้เด็กได้มีความพร้อมที่จะเรียนคณิตศาสตร์ เช่น การสังเกตเปรียบเทียบ การนับปากเปล่า การจัดหมู่พวก รูปทรง การใช้ภาษาคณิตศาสตร์ นอกจากนั้นยังเตรียมความพร้อมเด็กทางด้านกล้ามเนื้อตา ประสาทสัมพันธ์ เช่น เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมทางด้านทักษะภาษาไทย

การเตรียมเสริมทักษะคณิตศาสตร์ มีจุดประสงค์ทั่วไปดังนี้

1. นับเรียงลำดับได้
2. รู้ค่าและความหมายของจำนวนสิ่งของ
3. จัดของเป็นหมวดหมู่ได้
4. เปรียบเทียบและบอกความแตกต่างของสิ่งของในเรื่อง ขนาด จำนวน ระยะ น้ำหนัก และความสูงต่ำ
5. ใช้ภาษาทางคณิตศาสตร์ได้

คณิตศาสตร์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมีการสอนแตกต่างกัน ในบางแห่งจุดมุ่งหมายในทางการนับ เขียนเลข และความพร้อมอื่น ๆ ทางคณิตศาสตร์ การจัดเตรียมการสอนควรรวมการเตรียมเด็ก ทางสติปัญญาให้ดีพร้อมกันนั้น ครูต้องยอมรับการพัฒนาการของเด็กด้วย

สร้างเสริมลักษณะนิสัย

การสร้างเสริมพลักษณะนิสัย หมายถึง การจัดประสบการณ์ในด้านสร้างนิสัย อันพึงประสงค์ให้แก่เด็ก ซึ่งได้แก่ บุคลิกภาพ ค่านิยม ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีคุณธรรม และให้รู้จักปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม

จุดมุ่งหมายของการสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อปลูกฝังค่านิยม เจตคติและคุณลักษณะที่ดีของศิลปะและวัฒนธรรมไทย
2. เพื่อปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. เพื่อส่งเสริมให้มีนิสัยที่ดี รักสวยรักงาม ซาบซึ้งในความไพเราะของคนตรี
4. เพื่อส่งเสริมให้เด็กแสดงออกตามความถนัด และตามความสามารถของแต่ละบุคคล
5. เพื่อพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
6. เพื่อฝึกให้เป็นคนมีระเบียบ ประณีต และช่างสังเกต
7. เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสนาน เพลิดเพลิน และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ประสบการณ์ที่สร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็ก แบ่งเป็น 3 หัวข้อดังนี้

1. จริยธรรมและค่านิยม
2. เพลง คนตรี และการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ
3. ศิลปะและการสร้างสรรค์

การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์

การจัดประสบการณ์ให้เด็กเพื่อสร้างประสบการณ์ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้เด็กในด้านร่างกาย สังคม และอารมณ์ ตลอดจนถึงสิ่งที่เด็กควรรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก

จุดประสงค์ของการเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์มีดังนี้

1. เพื่อให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร
2. เพื่อช่วยตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ
3. ปลูกฝังอบรมให้มีสังคมนิสัยที่ดี
4. รู้จักสิทธิหน้าที่ของตน
5. ปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริตมีเหตุผล ศึกษาหาความจริงด้วยตนเอง
6. รักษาสิ่งของ ธรรมชาติ และนำมาใช้ประโยชน์ได้

การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์อาจแบ่งออกได้เป็นหลายด้านดังนี้

1. สังคมศึกษา
2. ธรรมชาติศึกษาหรือวิทยาศาสตร์
3. สุขศึกษา-สุขภาพ ความปลอดภัย การเล่น

พัฒนาการของนักเรียนชั้นอนุบาล

นักเรียนชั้นอนุบาล เป็นเด็กที่มีอายุส่วนใหญ่ระหว่าง 3-5 ปี และมีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน คือจะมีการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 15-17)

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

เด็กอายุ 3-5 ปี จะมีความสูงระหว่าง 35-49 นิ้ว น้ำหนักระหว่าง 29-55 ปอนด์ เด็กบางคนอาจมีขนาดคิดไปจากธรรมชาติขึ้นอยู่กับรูปแบบของกรรมพันธุ์ และสิ่งแวดล้อม เด็กอายุ 5 ปี บางคนมีฟันกราม 1 ซี่ บางคนมี 2-6 ซี่

เด็กส่วนมากกล้ามเนื้อสายตายังไม่พร้อมที่จะเคลื่อนไหวหรือเคลื่อนไหวตามวัตถุจนกว่าจะมีอายุ 3-4 ปี การควบคุมกล้ามเนื้อตาให้จับภาพได้ชัดเจนยังยากอยู่ หลังจาก 6 ปีแล้ว การควบคุมกล้ามเนื้อตาจะพัฒนาอย่างรวดเร็ว การบังคับกล้ามเนื้อมือของเด็ก 3 ปี ส่วนมากสามารถบังคับมือให้ตักอาหารรับประทานได้โดยไม่หกหล่น ถ้ามีเครื่องใช้เหมาะสมกับลักษณะรูปร่างของเด็ก การควบคุมทางการซัปดาห์ก็แตกต่างกันตามวุฒิภาวะและความพร้อม การช่วยเหลือตนเองในการซัปดาห์ แต่งกายผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้ายังขึ้นอยู่กับชนิดของเสื้อผ้า

ลักษณะร่างกายของเด็ก จะสามารถบังคับกล้ามเนื้อหยิบสิ่งของ ปีนป่าย ลื่นตัวกลิ้งตัว และเล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ เช่น เครื่องเล่นที่มีล้อลาก ชิงช้าและสิ่งของอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน การทรงตัวของเด็กวัย 3-5 ปี ยังไม่ดี ไม่สามารถหยิบจับลูกบอลลูกใหญ่ ๆ ได้ ดังนั้นเครื่องมือเครื่องใช้ของเด็กวัยนี้จึงต้องเหมาะสมกับเด็ก

2. พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม

ลักษณะด้านอารมณ์ เด็กวัยก่อนประถมศึกษาจะมีความรู้สึกมั่นคงอบอุ่นหรือความรู้สึกหือถอยไม่เชื่อมั่นในตนเอง ขึ้นอยู่กับความสุข ความสงบ ความกลัว ความแน่ใจ และความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากประสบการณ์ เด็กเล็กมีความวิตกในสิ่งที่เป็นอันตรายมากกว่าเด็กโตเพราะเด็กเล็กยังไม่ยอมรับรู้ถึงอันตรายที่เด็กจะได้รับ

ลักษณะด้านสังคม เด็กวัยนี้ชอบเล่นอิสระ เด็กชอบเล่นกับเพศตรงข้ามเพศเดียวกัน หรือเล่นคนเดียวหรือกับเด็กอื่นอย่างอิสระ เด็กวัย 3 ปีไม่สนใจการมีเพื่อนมากนัก แต่เด็กวัย 5 ปีต้องการเพื่อน เมื่อทำงานหรือเล่นด้วยกันเด็กจะแลกเปลี่ยนความคิดและคุ้นเคยกับความคิด กิริยาท่าทีของเด็กอื่น เด็กวัยนี้กระตือรือร้นที่จะมีเพื่อน นอกเหนือจากบุคคลในครอบครัว ประสบการณ์ที่ได้รับจากผู้ใหญ่เป็นวิถีทางการเลียนแบบและเรียนรู้ที่จะตอบโต้กับเด็กอื่น ๆ ความรู้สึกของเด็กเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าสิ่งอื่น บางครั้งเด็กอาจมีข้อขัดแย้งกัน ครูต้องเป็นบุคคลที่คอยแนะนำชี้แจงเด็กให้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นด้วย และครูที่ดีควรทำให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคงและเป็นที่ยอมรับ

3. พัฒนาการด้านสติปัญญา

สติปัญญาของเด็กวัย 3-5 ปีกำลังเจริญเติบโต เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและพร้อมที่จะรับรู้ทุกสิ่งทุกอย่างตามแต่กำลังความสามารถของสติปัญญาเด็ก

ด้านภาษา ลักษณะสติปัญญาของเด็กแตกต่างกันทางด้านความสามารถ ความสนใจ ขอบเขตการเรียนรู้ภาษา การรับรู้ทางด้านดนตรี เรื่องราวตัวเลข ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และพื้นฐานความรู้ ความเจริญเติบโตทางสติปัญญา ระหว่างช่วงอายุนี้จะแสดงให้เห็นจากการใช้ภาษาของเด็ก เด็กอาจเรียนรู้คำศัพท์ในขอบเขต 100-3000 คำ สามารถแสดงออก ความอยากรู้อยากเห็นและเรียนรู้เกี่ยวกับโลกที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก

ในการใช้ความเข้าใจภาษา ปรากฏให้เห็นในเด็กวัย 3-5 ปี คือ เด็กเรียนรู้ได้มากและรวดเร็ว โดยใช้วิธีสอนน้อย เด็กฝึกความชำนาญทางภาษาจากการพูดคุยกับคนใดคนหนึ่ง การพูดของเด็กเริ่มชัดเจนมากขึ้น สามารถกำการออกเสียง การพูดให้ถูกต้องโดยการเลียนแบบภาษาที่ตี เด็กรู้เกี่ยวกับการอ่านการเขียนได้ก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เช่น ฟังเล่าเรื่องราวจากภาพถ่าย ๆ การเรียงลำดับเรื่องราว การถือหนังสือได้ถูกลักษณะและเคลื่อนไหวสายตาจากซ้ายไปขวา เด็กบางคนสามารถเรียกชื่อตัวเลข ตัวอักษร และคำบางคำได้อย่างถูกต้อง

การใช้เหตุผล เด็กวัย 3-5 ปี จะเริ่มเข้าใจและยอมรับเหตุผลใน ทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถที่จะให้เหตุผลได้ แต่พออายุ 6 ปี เด็กสามารถเกี่ยวข้องกับชีวิต และแก้ปัญหาด้านสติปัญญาของตนเองได้

เด็กวัยนี้ชอบถามคำถามมากมาย การถามแสดงถึงความอยากรู้อยากเห็น การตอบคำถามเหล่านั้นของผู้ใหญ่เป็นสิ่งสำคัญของการให้การศึกษาอบรมเด็ก การตอบคำถามของผู้ใหญ่หรือครูควรตอบตามความเป็นจริงและอย่างจริงจัง นอกจากการถามแล้วเด็กยังอยากรู้อยากเห็น สังเกตสิ่งของ สืบรวจตรวจตรา ค้นคว้า ศึกษาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เด็กได้พบเห็น

ปัจจัยที่ส่งเสริมพัฒนาการ

ปัจจัยที่จะส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กมีพัฒนาการตามปกติ หรือช้ากว่าปกติ นอกเหนือจากพันธุกรรมแล้วยังมีปัจจัยอื่น ๆ หลายประการ ดังเช่น

1. อาหาร เด็กต้องการอาหารในปริมาณและคุณภาพที่พอเพียงกับความ ต้องการของร่างกาย เรื่องของอาหารและโภชนาการมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโต ของร่างกายและสมอง เมื่อเซลล์สมองมีการเจริญเติบโต และเด็กได้รับกระตุ้นเร้าทาง สติปัญญา ความรัก ความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดู เด็กก็จะมีพัฒนาการสติปัญญาและพัฒนา การด้านอื่น ๆ คืตามไปด้วย

2. ความรักและความเอาใจใส่ หากต้องการให้เด็กสมองดี เรียนดี มีน้ำใจดีงาม จะต้องปูพื้นฐานทางด้านจิตใจให้กับเด็กด้วยการอยู่ใกล้ชิด รู้จักชื่นชมกับ ความสามารถต่าง ๆ ที่เด็กทำได้ การให้เด็กช่วยตัวเองในเรื่องต่าง ๆ จะช่วยให้เด็ก มีพัฒนาการทุกด้านดีขึ้น

3. การเล่น เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านในขณะที่เด็กเล่น จะใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ผูกการใช้ภาษา ผูกการแก้ปัญหา เรียนรู้การปรับตัว และได้ ผ่อนคลายความตึงเครียด พ่อแม่และครูจึงต้องเข้าใจในคุณค่าของการเล่น เตรียมอุปกรณ์ และกิจกรรมการเล่นให้เหมาะสม เพื่อให้การเล่นเกิดประโยชน์แก่เด็กมากที่สุด

4. การฝึกทางภาษา ประสบการณ์ทางภาษาโดยเฉพาะการฟังและ การพูดเป็นสิ่งที่มีสำคัญต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์-จิตใจ และสังคมของเด็ก มาก ฉะนั้นจึงควรฟังเด็กเล่าเรื่องที่เขาสงสัย ตอบคำถามเด็ก รับฟังความคิดเห็น ของเด็กเสมอ ควรหาหนังสือนิทานมาอ่านให้เด็กฟัง หากภาพให้เด็กดูและชวนเด็กพูดคุย การตอบและถามคำถามเด็ก การเล่นเกมที่เด็กต้องใช้ภาษา เป็นสิ่งที่พ่อแม่และครูควร นำมาใช้กับเด็กในวัยนี้มากที่สุด การที่เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาดีเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเด็กจะสามารถบอกความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของตนได้ ผู้ใหญ่สามารถสอน สิ่งต่าง ๆ ให้เด็กเข้าใจการกระทำต่าง ๆ ตามเหตุผล เป็นการวางพื้นฐานของการ ใช้ภาษาและความคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กในด้านอื่น ๆ

อย่างยิ่ง

5. ภาวะแวดล้อม สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมหรือสกัดกั้น พัฒนาการเด็ก คือสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน สิ่งแวดล้อมที่สำคัญต่อเด็กอย่างยิ่ง คือ บุคคล ซึ่งได้แก่ พ่อแม่และครู ครอบครัว มีความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกอบอุ่น ร่าเริง พ่อแม่ยอมรับสภาพและความสามารถของลูก มีความซัดแย้งในการอบรมลูกน้อยที่สุด สุขภาพจิตและกายของพ่อแม่เป็นปกติ จะช่วยให้พัฒนาการของเด็กดำเนินไปได้ดี สิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดสำหรับเด็ก คือ ตัวบุคคลที่เด็กยึดเป็นตัวอย่าง การสอนเด็กให้เก่ง ใฝ่ดีนั้น วิธีการที่ดีคือ การเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก กริยา ท่าทาง การกระทำทุกอย่างของผู้ใหญ่เป็นสื่อให้เด็กเลียนแบบ ฉะนั้นเมื่อเด็กทำผิดสิ่งแรกที่ยุใหญ่จะต้องพิจารณา คือ สิ่งแวดล้อมของเด็ก การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่สิ่งแวดล้อมหรือตัวผู้ใหญ่ด้วย ไม่ใช่ที่ตัวเด็กเพียงอย่างเดียว (ภรณี กุรุรัตน์ 2530 : 4-8)

เพื่อให้การส่งเสริมการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กก่อนประถมศึกษา บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนในระดับนี้จึงได้กำหนด รายการประสบการณ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ (พัฒนา ชัชพงษ์ 2530 : 5-9)

1. พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
  - 1.1 พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
  - 1.2 พัฒนากล้ามเนื้อเล็กและประสาทสัมผัส
  - 1.3 สุขนิสัย
  - 1.4 อนามัย
  - 1.5 การระวังรักษาความปลอดภัย
2. พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ มีรายประสบการณ์ที่ส่งเสริม คือ
  - 2.1 การผ่อนคลายความเครียด มีสุขภาพจิตที่ดีและมีความสุข
  - 2.2 รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองในการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่น
  - 2.3 รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
  - 2.4 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

การจัดตารางกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตั้งเกณฑ์ในการจัดทำ ตารางกิจกรรมประจำวัน ดังนี้ (ราที ทองสวัสดิ์ และคณะ 2529 : 41-42)

1. หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

1.1 การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ

1.2 กิจกรรมที่จัดต้องมีหลาย ๆ แบบ ดังนี้

- จัดกิจกรรมให้เด็กทำเป็นรายบุคคลที่อาจเลือกทำด้วยตนเอง

ให้มากที่สุด คือ 75%

- จัดกิจกรรมให้เด็กทำเป็นกลุ่มเล็ก 15%

- จัดกิจกรรมรวม 10%

1.3 กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน

1.4 กิจกรรมที่จัดให้ควรมีทั้งกิจกรรมสงบและกิจกรรมที่ต้องออกกำลัง

กิจกรรมสงบ ได้แก่ การสนทนา การฟังนิทานหรือเพลง การดูหนังสือ การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นทรายและน้ำ การบริหารและจังหวะ การเล่นมุมไม้บล็อก การเล่นมุมช่างไม้ การทำสวน การเลี้ยงสัตว์

2. การกำหนดกิจกรรม เมื่อได้หลักเกณฑ์ข้างต้นมาแล้วก็อาจกำหนดกิจกรรมได้ดังนี้

2.1 การเคลื่อนไหวและจังหวะ

2.2 กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา)

2.3 กิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมในวงกลม

2.4 การเล่นตามมุม

2.5 การเล่นกลางแจ้ง

2.6 การเล่นเกมการศึกษา

3. การจัดกิจกรรมลงในตารางกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมที่กล่าวมาอาจแยกได้ 3 ประเภท คือ

3.1 กิจกรรมที่ต้องออกกำลังหรือสำรวจจิตใจ มุ่งความสนใจไปยังคำพูดของครู หรือเพื่อน ซึ่งได้แก่ การเคลื่อนไหวและจังหวะ และกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมประเภทนี้สำหรับเด็ก 5 ขวบ ไม่ควรใช้เวลาเกิน 20 นาที หากนานกว่านี้เด็กอาจเหน็ดเหนื่อยหรือเบื่อหน่ายได้

3.2 กิจกรรมที่เด็กทำอย่างเสรี เช่น การเล่นตามมุมต่าง ๆ ในห้อง หรือการเล่นกลางแจ้ง กิจกรรมประเภทนี้เด็กจะทำด้วยความสนุกเพลิดเพลิน แม้จะใช้เวลาานขึ้นก็จะไม่เบื่อหน่าย โดยทั่วไปก็มักจัดในช่วงเวลา 30-40 นาที

3.3 กิจกรรมการเล่นที่มีกติกา ได้แก่ เกมการศึกษา เวลาที่กำหนดให้จะอยู่ระหว่างประเภทที่ 1 และ 2 คือ ประมาณ 25-30 นาที

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อเป็นแบบอย่าง แต่ก็สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมพร้อมทั้งได้จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ ประกอบการใช้ตารางกิจกรรมประจำวันไว้ด้วย และรูปแบบของตารางกิจกรรมประจำวันที่กำหนดไว้ดังนี้ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2528 : 1)

07.30 - 08.15 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล บันทึกคำพูดเด็ก พาเด็กไปห้องน้ำ
08.15 - 08.30 น.	เข้าแถวเคารพธงชาติ และสวดมนต์
08.30 - 08.50 น.	สำรวจการมาโรงเรียน สนทนาและตรวจสุขภาพ
08.50 - 09.10 น.	การเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.10 - 10.00 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
10.00 - 10.10 น.	พัก เข้าห้องน้ำ ล้างมือ รับประทานอาหารว่าง
10.10 - 10.30 น.	กิจกรรมในวงกลม
10.30 - 11.00 น.	เล่นกลางแจ้ง
11.00 - 12.00 น.	ล้างมือ รับประทานอาหารกลางวัน

- 12.00 - 14.00 น. นอนพักผ่อน
 14.00 - 14.20 น. เก็บที่นอน ไปห้องน้ำ ล้างหน้า
 14.20 - 14.40 น. พักรับประทานอาหารว่าง
 14.40 - 15.00 น. เกมการศึกษา

กิจกรรมเสริมการจัดประสบการณ์

เป็นกิจกรรมที่ไม่ปรากฏในตารางกิจกรรมประจำวัน ซึ่งเป็นกิจกรรมสำหรับเสริมบทเรียน ช่วยแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็ก ผ่อนคลายความเครียด ฯลฯ จะไม่ทราบล่วงหน้าว่าปัญหาเหล่านั้นจะเกิดขึ้นในตอนใด จึงไม่บรรจุไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่เด็กต้องทำอยู่เสมอ ได้แก่ (ราศี ทองสวัสดิ์ และคณะ 2529 : 82)

1. การเล่านิทาน
2. การร้องเพลง
3. การท่องคำคล้องจอง
4. การเก็บเด็ก
5. อุปกรณ์ที่ใช้เสริมกิจกรรม

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

การรับเด็กเข้ามาในชั้นก่อนวัยเรียนก็ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จากข้อเท็จจริงที่ว่า หากจะมีการคัดเลือกเด็กเข้าเรียนโดยการทดสอบความพร้อมแล้ว เด็กที่มาจากบ้านที่มีฐานะปานกลางหรือค่อนข้างอึดอัด ขาดการเอาใจใส่ เด็กมักจะทำได้ไม่ดีเท่า การที่เด็กทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมแก่เด็กก่อนวัยเรียนจึงมีความสำคัญทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นของเล่นหรือที่ที่เด็กจะหาประสบการณ์ และด้านบุคลากรที่แวดล้อมอยู่ และสามารถแบ่งประเภทของการจัดสภาพแวดล้อมได้ 3 ลักษณะ คือ การจัดสภาพแวดล้อม ภายในห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

และการจัดสภาพแวดล้อมทางบุคลการ (ราศี ทองสหัส 2529 : 8)

ตามแนวคิดของนักการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก และพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จะกล่าวถึงด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน
2. การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน
3. การจัดสภาพแวดล้อมทางบุคลการ
4. การจัดสภาพแวดล้อมทางอาคารสถานที่
5. การจัดสภาพแวดล้อมทางสื่อการเรียนการสอน วัสดุ และอุปกรณ์

การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

หากจะพิจารณาถึงลักษณะการเล่นของเด็กวัย 5-6 ขวบ ได้มีผู้ศึกษาพบว่า เด็กจะเล่นด้วยกันแบบมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน เด็กจะเริ่มมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ว่าใครจะเล่นอะไร ดังนั้นการจัดที่เล่นให้เด็กต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กวัยนี้ แล้วจัดให้สอดคล้องกับวัยด้วย เช่น ไม้ที่เล่นให้เด็กมีบทบาทสมมติได้ ซึ่งไม่มีที่ไหนที่เด็กจะได้มีประสบการณ์ในช่วงอายุนี้มากเท่าครอบครัวของเด็กเอง ดังนั้น ที่เล่นเลียนแบบของบ้านก็จะถูกนำมาจัดไว้ในห้องเรียน ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่ามุมบ้าน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็ก ๆ จะได้รับในด้านต่าง ๆ อีก มุมเล่นอื่น ๆ ก็จะมีเพิ่มขึ้นในห้องเรียนเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนชั้นเด็กเล็ก นี้จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (ราศี ทองสหัส 2529 : 9)

1. ขนาดของห้องเรียน
2. เครื่องใช้ประเภทโต๊ะ เก้าอี้
3. การจัดที่เล่นสำหรับเด็ก

- มุมบ้าน
- มุมทอมหรือคลินิก
- มุมหนังสือ
- มุมธรรมชาติ
- มุมศิลปะ
- มุมบล็อก
- กะบะทราย
- กระจกบานไม้

แต่อย่างไรก็ตามศิลปะในการจัดห้องเรียนของครูก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งเหมือนกัน เพราะถึงแม้ภายในห้องเรียนจะมีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วน แต่การจัดวางและตกแต่งไม่เหมาะสมและสวยงามแล้ว ผลที่คาดว่าจะได้รับอาจลดน้อยลงไป ดังนั้นในการจัดห้องเรียนควรพิจารณาถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย คือ (บุญเยี่ยม จิตรคอน และราตี ทองสวัสดิ์ 2527 : 656-661)

การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

ในการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการจัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ได้จัดแบ่งสถานที่นอกห้องเรียนเป็น 2 ส่วน คือ (ราตี ทองสวัสดิ์ และคณะ 2529 : 22-27)

1. การจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนในส่วนที่เป็นที่ร่ม
  - ที่เล่นน้ำ
  - บล็อกกลาง
  - มุมช่างไม้
  - บ่อทราย

2. การจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนในส่วนที่เป็นกลางแจ้ง

- เครื่องเล่นสนาม
- บ้านตุ๊กตา

ในการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ควรจะได้คำนึงถึงเรื่องเหล่านี้ คือ (บุญเยี่ยม จิตรคอน และราศรี ทองสวัสดิ์ 2527 : 665-666)

1. ความสะอาด

ครูควรคำนึงถึงเพราะจะมีผลส่งต่อถึงสุขภาพของนักเรียนโดยตรง และเพื่อฝึกสุขนิสัยในการรักษาความสะอาดให้แก่เด็กด้วย

2. ความปลอดภัย

เด็กวัยนี้จะเคลื่อนไหวเร็วมาก มักจะวิ่ง กระโดดขึ้น-ลง ตะไต่ ลอด คลาน อย่างรวดเร็ว และต้องการสำรวจตรวจสอบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แต่ขาดการควบคุม และป้องกันตนเองในด้านความปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เหมาะสม เช่น

2.1 พื้นสนาม ควรราบเรียบ ไม่มีหลุมบ่อ และเศษวัสดุที่จะก่อให้เกิดอันตราย

2.2 การจัดเครื่องเล่น ควรจัดวางอยู่ในที่ปลอดภัยเพียงพอ โดยคำนึงถึงลักษณะของการใช้ด้วย

2.3 การแนะนำวิธีเล่นที่ปลอดภัย

2.4 การเก็บเครื่องเล่นที่เคลื่อนที่ได้ โดยต้องไม่เกะกะขวางทางวิ่งหรือเดิน

2.5 การควบคุมดูแล ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดและให้อยู่ในสายตาเพื่อที่จะได้ช่วยเหลือ และป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นได้ทันที่

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก ดังนี้ คือ (บังอร ภูมิชาติ อ้างถึงใน ประสาน เสรีบุญญา 2529 : 5-13)

1. งานบริหารการศึกษาและกระบวนการบริหารการศึกษา

ในการบริหารงานโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควรยึดหลักที่สำคัญ 2 ประการ คือ

- 1.1 งานบริหารการศึกษา
- 1.2 กระบวนการบริหารการศึกษา

1.1 งานบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาในระดับโรงเรียนตามหลักวิชาการบริหาร การศึกษาส่วนใหญ่แบ่งงานบริหารการศึกษาก่อเป็น 6 งานดังนี้ คือ

- 1) งานวิชาการ
- 2) งานบุคลากร
- 3) งานกิจการนักเรียน
- 4) งานธุรการ การเงิน และพัสดุ
- 5) งานอาคารสถานที่
- 6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานบริหารการศึกษาทั้ง 6 งาน จะบรรลุตามเป้าหมายทุกงาน จะต้องดำเนินการเป็นกระบวนการ ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญที่จะกล่าวต่อไปนี้

1.2 กระบวนการบริหารการศึกษา

กระบวนการบริหารการศึกษา ที่นำมาใช้ควบคู่กับงานบริหาร การศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กนั้น ส่วนใหญ่จะนำมาใช้ 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินงาน การสั่งการ (การประสานงาน การนิเทศ) และการ ประเมินผลงาน

บทบาทหน้าที่ของครูสอนชั้นเด็กเล็ก

ครูสอนชั้นเด็กเล็กควรมีบุคลิกลักษณะ บทบาท และหน้าที่ ดังนี้คือ
(ราตรี นนทธรรม และผ่องพรรณ เอกอาวุธ 2529 : 1-6)

1. คุณลักษณะของครูสอนชั้นเด็กเล็ก

ครูสอนในชั้นเด็กเล็กนั้นมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกับครูในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาอยู่บ้าง ครูเด็กเล็กจะต้องทำตัวให้เป็นทั้งมารดา พี่เลี้ยง เพื่อน และผู้นำของเด็ก ดังนั้นนิสัยใจคอ กิริยามารยาท ตลอดจนความประพฤติของครูเด็กเล็กจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าวิชาความรู้ ครูเด็กเล็กควรมีลักษณะสมเป็น "แม่พิมพ์" และ "ผู้นำ" ของเด็ก ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นครูเด็กเล็กจึงต้องเป็นผู้มีนิสัยและจิตใจดี สามารถที่จะอยู่กับเด็กและเข้ากับเด็กได้

2. บทบาทหน้าที่ของครูสอนชั้นเด็กเล็กในห้องเรียน

2.1 บทบาทหน้าที่ทางวิชาการ

2.2 บทบาทหน้าที่ทางธุรการ

2.3 บทบาทหน้าที่ในการจัดชั้นเรียน

ฉะนั้นการจัดชั้นเรียนของชั้นเด็กเล็ก ครูประจำชั้นควรจะได้พิจารณาคำเนิ
การในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2525 : 5-6) ,

1. สี เด็ก ๆ ชอบสิ่งที่มีสี ฉะนั้นควรทาสีห้องเด็กให้เป็นสีอ่อน ๆ
เย็นตา เครื่องเล่นต้องมีสีส่นสวยงาม
2. แสง ห้องเด็กต้องมีแสงสว่างพอเพียง
3. อากาศ เด็กควรได้รับอากาศบริสุทธิ์ ปราศจากกลิ่นเหม็น
มีที่ระบายอากาศพอ
4. ความสะอาด พื้นห้องต้องสะอาด ควรมีถังผงเล็ก ๆ ไว้ที่มุมใด
มุมหนึ่ง

5. ความเรียบร้อย ครูจำเป็นต้องจัดวางเครื่องใช้ ตลอดจนครุภัณฑ์ เครื่องเล่นต่าง ๆ ให้เรียบร้อย และเมื่อใช้ต้องเก็บไว้ที่เดิมด้วย
6. ความปลอดภัย สิ่งของต่าง ๆ จะต้องไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก และไม่วางของเกะกะกีดขวางทางเดิน
7. ความสะอาด ควรจะจัดสิ่งของต่าง ๆ ที่เด็กใช้อยู่เสมออย่าง ครอบครัน และไม่ควรรให้เด็กออกจากห้องเรียนโดยไม่จำเป็น
8. ความสุขสบาย สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ต้องมีขนาดพอเหมาะ สัมกับตัวเด็ก
9. ความสุข ควรมีเครื่องเล่นตลอดจนภาพหนังสือ ภาพ ฯลฯ เพื่อเด็กได้เรียนจากของจริง และจำลอง ทั้งควรจัดกิจกรรมที่สนุกสนานให้แก่เด็ก
10. การส่งเสริมประสบการณ์ ครูควรจะนำสิ่งที่เด็กควรรู้มาสู่ห้อง เรียน กระดาษทราย ภาพ และแผนภูมิ จึงจำเป็นสำหรับห้องเด็ก

การจัดสภาพแวดล้อมทางสื่อการเรียนการสอน วัสดุ และอุปกรณ์

แนวคิดการใช้สื่อเพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

เบญจมา แสงมลิ (2527 : 71-72) ได้สรุปถึงข้อควรคำนึงในการใช้สื่อ เพื่อจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้คือ

1. สื่อที่นั้นหาง่าย อยู่รอบตัวเด็ก เหมาะสมที่เด็กเรียนรู้ เช่น สิ่งของ เครื่องใช้ในบ้าน และสถานศึกษา เครื่องเล่น สิ่งซึ่งอยู่แวดล้อมตัวเด็ก
2. สื่อที่นั้นมีความปลอดภัย ประหยัดทั้งราคาและเวลา เช่น ตุ๊กตา ลูกบอล ไม้บล็อก รถลากเล็ก ๆ ซึ่งมีขายอยู่ทั่วไป
3. สื่อที่นั้นตรงกับเป้าหมายการใช้สื่อเพื่อจัดประสบการณ์ความพร้อมของแต่ละด้าน เช่น กลอง ใช้สำหรับจัดประสบการณ์ทางหู ผ้าสีต่าง ๆ ใช้สำหรับ ประสบการณ์ทางตา

- 4. สื่อที่เน้นสะดวกในการนำมาและใช้สอน เช่น หุ่นจำลอง สื่อ รูปภาพข้าง แทนข้าง
- 5. สื่อและการใช้ควรสอดคล้องกับวัยและความสามารถของเด็ก
- 6. สื่อชนิดเดียวอาจใช้จัดประสบการณ์หลายด้านก็ได้ เช่น ไม้บล็อกสี่ ใช้ฝึกประสาทตา ด้านสี ฝึกประสาทสัมผัสเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ ฝึกประสาทหูโดยการ ใช้เคาะให้เกิดเสียง
- 7. สื่อชนิดเดียวใช้จัดประสบการณ์นำไปสู่วิชาต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันได้

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

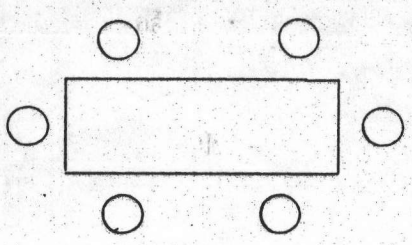
สื่อการเรียนการสอนสำหรับการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็ก จัดแบ่งได้ 3 ประเภท คือ (ประภาพันธุ์ นิลอรุณ 2529 : 3-7)

1. เครื่องใช้ประจำห้องเรียน

1.1 เก้าอี้ สำหรับเด็กเล็ก ควรทำด้วยวัสดุที่มีน้ำหนักเบา สะดวกแก่การเคลื่อนย้าย ความสูงควรจะพอเหมาะ เมื่อเด็กนั่งแล้วเท้าจะไม่ลอย

1.2 โต๊ะ สำหรับเด็กเล็กควรมีความสูงพอเหมาะเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อเด็กส่วนใหญ่นั่งแล้วจะต่ำกว่าระดับรักแร้ของเด็ก เช่น สูงประมาณ 60 เซนติเมตร โต๊ะที่ใช้อาจมีได้ 2 แบบ คือ แบบนั่งได้หนึ่งคนหรือนั่งเป็นกลุ่ม ซึ่งทางโรงเรียนจะจัดแบบใดก็ได้

โต๊ะแบบนั่งได้หลายคน เช่น 6-8 คน มักเป็นรูป ควรมีขนาดพอเหมาะที่เด็กจะนั่งล้อมโต๊ะได้ 6 คน สามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้อย่างสบาย ขนาดของโต๊ะนั้นหากจะได้พอเหมาะควรมีขนาด กว้าง 70 ซม. ยาว 100 ซม. สูง 60 ซม.

1.3 ตู้ชั้นหรือห้องวางของ ตู้ชั้นใช้สำหรับวางวัสดุอุปกรณ์ หรือของเล่น หรือใช้สำหรับเก็บเครื่องนอน ตู้ชั้นเหล่านี้ควรวางไว้ในมุมเล่นหรือหลังห้องเรียน ความสูงควรพอเหมาะที่เด็กจะหยิบของได้อย่างสบายไม่สูงเกินไป และควรเป็นแบบหรือใช้วัสดุที่อาจทำความสะอาดได้ง่าย

1.4 กุญแจร่อนน้ำ สำหรับใส่น้ำให้นักเรียนได้ดื่มในวันหนึ่ง ๆ

1.5 ตู้เก็บเอกสาร หรืออื่น ๆ ที่เห็นสมควรจะมี เป็นต้น

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในด้านต่าง ๆ นั้น พอจะสรุปเป็นประเภทหรือด้านกว้าง ๆ ได้ 3 ประเภท หรือ 3 ด้าน คือ

1. การเตรียมบุคลากร บัณฑิตในด้านนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ดังนั้นบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้แนวทางการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กจะต้องมีการเตรียมพร้อมทั้งในด้านการปฏิบัติงานและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา หากบุคลากรไม่มีคุณภาพเพียงพอแล้ว จะส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่ตนรับผิดชอบอยู่ได้

2. งบประมาณและอาคารสถานที่ การใช้แนวทางการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก จะเกิดขึ้นได้หรือไม่นอกจากจะมีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานแล้ว สิ่งจำเป็นจะต้องมีอีกประการหนึ่งคือ ด้านงบประมาณ และอาคารสถานที่ ทั้งนี้เพราะการจัดประสบการณ์และกิจกรรมชั้นเด็กเล็ก จะดำเนินได้จะต้องมีการใช้งบประมาณ รวมทั้งสถานที่ในการประกอบกิจกรรม นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กอีกด้วย

3. สื่อการเรียนการสอน ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับชั้นเด็กเล็ก จะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อมุ่งส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองของเด็กก่อนวัยเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะสื่อจะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง โดยผ่านประสาทสัมผัส นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน และบางชนิดยังเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกคิดสร้างสรรค์ตามจินตนาการอีกด้วย

การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น นอกจากครูระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งมีความสำคัญ เพราะเป็นผู้ปฏิบัติ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้เด็กแล้วยังมีบุคคลอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการศึกษาในระดับนี้อีก คือผู้นิเทศการศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผู้นิเทศการศึกษาจะต้องทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับครูผู้สอน ดังนั้นการนิเทศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจึงมีความหมายดังต่อไปนี้คือ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529 : 28-32)

ความหมายของการนิเทศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การนิเทศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศ ซึ่งได้แก่ ศึกษานิเทศก์จังหวัด หรืออำเภอ ผู้นิเทศของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผู้บริหารและผู้รับการนิเทศ ซึ่งได้แก่ ครูระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก อันเป็นจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ความจำเป็นของการนิเทศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1. การนิเทศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
2. การนิเทศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามีความจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ครูจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดี แต่ก็จำเป็นจะต้องปรับปรุงการฝึกฝนอยู่เสมอในขณะทำงาน
3. การนิเทศศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูให้จัดเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างของเด็กแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินพัฒนาการและความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา มีหลักการดังต่อไปนี้ คือ (นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข 2529 : 8-9)

1. ควรวัดและประเมินผลพัฒนาการ และความพร้อมในการเรียนเป็นรายคนและรายองค์ประกอบ ทั้งนี้เพราะการเสริมสร้างพัฒนาการและความพร้อมในการเรียนเป็นเรื่องของแต่ละคน การรายงานทั้งชั้นจะเป็นความพร้อมทั้งชั้น ไม่สามารถจะทราบได้ว่า ใครพร้อมหรือไม่พร้อมบ้าง อีกประการหนึ่งการวัดและประเมินผลพัฒนาการควรทำเป็นรายองค์ประกอบ

2. ผลของการวัดและประเมินผลเป็นการอธิบายภาพของเด็กในขณะนั้นเท่านั้น เป็นการอธิบายจุดเด่น จุดด้อยของเด็กในขณะที่ทำกรวัดและประเมินผล มิใช่แสดงว่าเด็กจะพร้อมหรือไม่พร้อมเช่นนั้นตลอดไป เพราะเด็กยังเล็กและอยู่ในวัยที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงอีกเป็นอันมาก

3. หลักการและวิธีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถม คือ เสริมสร้างพัฒนาการและความพร้อมในการเรียน ไม่ว่าจะจัดการเรียนการสอนเป็น 3 ปี 2 ปี หรือ ปีเดียวก็ตาม มวลประสบการณ์ที่สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นแบบหน่วยการเรียนหรือแผนการสอนรายวัน เนื้อหาสาระเป็นความรู้มีความสำคัญในการก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อหาความรู้และนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาตนเองและสังคม มีความสำคัญมากกว่าตัวความรู้เฉย ๆ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาสำหรับเด็ก ดังนั้นในการประเมินจะประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นหลัก สมุดประจำชั้นของการศึกษาระดับนี้จึงวัดและประเมินผลพัฒนาการด้านสติปัญญา และความพร้อมในการเรียน ไม่ประเมินความรู้ ความจำเนื้อหาในแผนการสอน

4. แท้จริงแล้วพัฒนาการและความพร้อมในการเรียนทุกด้านมีธรรมชาติบูรณาการกัน แต่ในการวัดและประเมินจะวิเคราะห์แยกพัฒนาการและความพร้อมในการเรียนออกเป็นพฤติกรรมย่อย เพื่อให้ครูทราบว่า จะเสริมสร้าง วัดและประเมิน

อะไรบ้าง อย่างไรก็ตามที่ กลุ่มพฤติกรรมย่อมยังมีปัญหาเรื่องขอบเขตความกว้าง-แคบ
อีกเช่นกัน ดังนั้นจึงจัดทำแนวการวัดและประเมินไว้เพื่อให้ครูสามารถคาดคะเนขอบ
ข่ายของพฤติกรรมได้เท่านั้น

5. ไม่ควรนำผลการวัดและประเมินหรือการทดสอบความพร้อมในการ
เรียนใช้คัดเลือกเด็กเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ 1 เพราะเป็นการใช้ผลการประเมิน
ที่ผิดวัตถุประสงค์ ให้นำผลการวัดและประเมินไปใช้ในการปรับปรุงหรือวางแผนการ
เรียนที่เหมาะสมกับความพร้อมหรือความไม่พร้อมของนักเรียน ความพร้อมเป็นพัฒนา
การเด็กที่ไม่พร้อมมักจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ การคัดเลือกด้วยแบบ
ทดสอบความพร้อมเป็นการเลือกที่รักมักที่ชัง โดยใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือ

แนวการวัดผลระดับก่อนประถมศึกษา (สปช. 2528 : 200-203)

เด็กระดับชั้นอนุบาลเป็นเด็กที่จัดอยู่ในกลุ่มวัยก่อนประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง
4-6 ปี เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต ความสามารถและการแสดงออกอาจเปลี่ยนแปลง
ตามสิ่งแวดล้อม เพื่อสนองความมุ่งหมายที่วางไว้ไม่ใช่วัดเพื่อคัดสัณฑ์หรือตก
การวัดผลในชั้นอนุบาลนี้ควรใช้หลาย ๆ วิธี ดังต่อไปนี้ คือ

1. การสังเกต

1.1 ครูสังเกตเด็กขณะเล่น เรียน และทำงาน ควรสังเกตโดยสม่ำเสมอ
ทั้งเป็นหมู่ คณะ เป็นรายบุคคล เพื่อความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่าง ๆ
เมื่อมีอะไรผิดปกติขึ้นในตัวเด็ก ครูจะได้ทราบ แะแก้ไขปัญหานั้นได้

1.2 ควรสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลทุกครั้งที่จะจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก

1.3 ควรมีแบบบันทึกการสังเกต โดยมีรายการเกี่ยวกับพฤติกรรม
ที่ควรสังเกตของเด็กแต่ละคนไว้ด้วย

1.4 ควรบันทึกข้อบกพร่อง ข้อดี และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
หรือส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กไว้ด้วย

2. การสนทนา วิธีนี้ใช้ได้ตั้งแต่เริ่มต้นสอน กำลังสอน และหลังจากสอนแล้ว

2.1 ชักถามเรื่องราวและประสบการณ์ตามที่เด็กได้พบเห็น

2.2 ถ้าจะวัดผลการสนทนา ควรจะจัดเป็นอันดับ ดีมาก ดี พอใช้ เด็กคนใดที่จะต้องแก้ไขหรือส่งเสริมควรบันทึกไว้ในช่องหมายเหตุ

3. การตรวจผลงาน วิธีนี้ได้จากการนำผลงานของเด็ก เช่น สมุดทำงาน ภาพเขียน สิ่งประดิษฐ์ ฯลฯ มาตรวจ ทั้งนี้โดยจัดเป็นกลุ่มตามอันดับคุณภาพของงาน อันดับคุณภาพของงานควรมี 3-5 อันดับคือ ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน อ่อนมาก หรือ ดี ปานกลางอ่อน การจัดอันดับคุณภาพเพื่อจะได้รู้ความเคลื่อนไหวทางการพัฒนาการของเด็ก ถ้าเด็กอยู่ในอันดับดี แสดงว่าการเรียนมีผลดีเป็นที่ต้องการ ตรงข้ามถ้าเด็กอยู่ในอันดับต่ำ ครูต้องรีบแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน ควรจะได้เก็บผลงานของเด็กไว้เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กแต่ละครั้งด้วย

4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า วิธีนี้เหมาะกับเด็กอนุบาล ซึ่งยังอ่อนและเขียนหนังสือไม่ได้ ครูควรปฏิบัติดังนี้

4.1 สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน น่าสนใจ และเป็นกันเอง

4.2 ควรเตรียมข้อสอบไว้ล่วงหน้าว่าจะถามอะไรและถามอย่างไร ข้อสอบอาจจะเป็นรูปภาพหรือของจริง ทั้งนี้เพื่อความยุติธรรม จะได้ถามเด็กในเนื้อหาชุดเดียวกัน ควรลำดับเนื้อเรื่องให้เป็นที่น่าสนใจและต่อเนื่องกันด้วย

4.3 ควรใช้วิธีนี้น้อยอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง เพื่อทราบผลการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก

4.4 การบันทึกการวัดผลใช้แบบการจัดอันดับคุณภาพ

5. การใช้ข้อทดสอบ ใช้สอบเด็กเพื่อบันทึกคะแนนไว้เป็นหลักฐาน

5.1 ควรใช้วิธีการอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

5.2 ควรจัดข้อทดสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก และควรคำนึงถึง
สิ่งเหล่านี้ คือ ภาพชัดเจน เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน

การวัดผลระดับอนุบาลนั้นจะเลือกใช้วิธีวัดผลแบบไหนขึ้นอยู่กับลักษณะวิชา
วัยของเด็ก ตลอดจนความมุ่งหมายของการวัดผลแต่ละคราว ซึ่งควรพิจารณาว่าวิธีวัด
ผลมาใช้ให้เหมาะสมควรใช้วิธีสังเกต สนทนา และตรวจผลงานให้มาก สำหรับข้อ
ทดสอบควรใช้น้อยที่สุด และควรใช้ในบางวิชาเท่านั้น การจัดน้ำหนักในการวัดผลควร
ใช้เกณฑ์ดังนี้

วิธีวัดผล	ชั้นอนุบาลปีที่ 1		ชั้นอนุบาลปีที่ 2	
	ภาคที่ 1	ภาคที่ 2	ภาคที่ 1	ภาคที่ 2
1. การสังเกต	50%	40%	40%	40%
2. การสนทนา	40%	30%	30%	30%
3. การตรวจผลงาน	10%	15%	10%	10%
4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า	-	10%	10%	10%
5. การใช้ข้อทดสอบ	-	5%	10%	10%

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ ฉันทนา ภาคบงกช (มปป. : 3-31) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาการของเด็กก่อนประถมศึกษา ไว้ 4 ชั้น ดังนี้คือ

1. ชั้นศึกษาพฤติกรรมเด็ก ชั้นนี้จะต้องใช้เทคนิคการศึกษาเด็กตามรูปแบบของประสบการณ์ อันได้แก่ การสังเกต การสนทนา และสะสมผลงาน และการทดสอบด้วยวาจา ซึ่งการประเมินพัฒนาการด้านต่าง ๆ คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

2. ชั้นบันทึกและสรุปพฤติกรรมเด็ก ครูจะต้องจดบันทึกผลการประเมินในด้านต่าง ๆ จากชั้นที่ 1 โดยไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้บันทึกลงไป ทั้งนี้ต้องสังเกตในหลาย ๆ สถานการณ์ และหลาย ๆ ครั้ง เพื่อรู้จักเด็กในด้านต่าง ๆ เพียงพอที่จะนำไปสรุปเพื่อประเมินพัฒนาการต่อไป และหลังจากได้ทำการศึกษาพฤติกรรมเด็กนานพอสมควรแล้ว ก็สรุปได้ว่า เด็กมีความสามารถแต่ละด้านอย่างไรบ้าง โดยการนำความสามารถของเด็กไปเปรียบเทียบกับแบบประเมินพัฒนาการต่อไป

3. ชั้นบันทึกแบบประเมินพัฒนาการ แบบประเมินพัฒนาการคือ เครื่องมือซึ่งรวบรวมพฤติกรรมสำคัญที่เด็กแต่ละวัยสามารถกระทำได้ เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เมื่อนำความสามารถของเด็กมาเทียบกับระดับความสามารถในแบบประเมินพัฒนาการจะช่วยให้รู้ว่าเด็กมีความสามารถด้านต่าง ๆ เร็วหรือล่าช้ากว่าชั้นพัฒนาการเพียงใด แต่การประเมินตามแบบประเมินพัฒนาการนี้มิใช่การชี้ขาดว่าเด็กทุกคนต้องมีพัฒนาการทุกด้านสูงเท่าเทียมแบบประเมินพัฒนาการ เพราะเด็กแต่ละคนมีความสามารถด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน ดังนั้นการประเมินพัฒนาการโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการช่วยให้รู้ว่า เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการแต่ละด้านอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมต่อไป

4. ชั้นพิจารณาจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก หลังจากบันทึกลงในแบบประเมินพัฒนาแล้ว ผลการประเมินนี้สามารถใช้เป็นแนวในการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีข้อควรปฏิบัติ คือ

4.1 ถ้าพบว่าเด็กอยู่ในพฤติกรรมในระดับ "ทำได้" แสดงว่าเด็กมีความคล่องแคล่ว หรือมีพฤติกรรมที่มั่นคง ครูควรหากิจกรรมให้เด็กได้ฝึกทักษะที่ยากขึ้น

4.2 ถ้าพบว่าเด็กมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ "ทำไม่ได้" แสดงว่าเด็กยังมีพฤติกรรมไม่มั่นคง หรือไม่คล่อง เด็กควรได้รับการฝึกฝนทักษะที่ง่ายขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2513 : 162-171) ได้รวบรวมปัญหาในการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเด็กเล็กก่อนเกณฑ์บังคับของสถานฝึกหัดครู จากรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการนี้ ซึ่งสถาบันฝึกหัดครูรายงานผลต่อกรมการฝึกหัดครู เมื่อสิ้นปีการศึกษา 2511 สรุปได้ว่าในปีการศึกษา 2511 มีปัญหาในการดำเนินงานดังนี้

1. เด็กเล็กที่รับเข้าฝึกอบรมมีอายุต่างกันตั้งแต่ 3 ปี ถึง 7 ปี ทำให้ลำบากในการจัดกิจกรรม และถูกผู้ปกครองต่อว่าเด็กยังอ่านหนังสือไม่ออก
2. ขาดบุคลากรในการดำเนินงาน เช่น อาจารย์ผู้ดำเนินงานทำงานได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากต้องสอนนักเรียนฝึกหัดครูในสถานศึกษาด้วย และโรงเรียนประถมศึกษาบางแห่งขาดครูประจำชั้นเด็กเล็ก ต้องใช้นักเรียนฝึกสอนผลัดเปลี่ยนกันดูแล และจัดกิจกรรมแทน
3. ขาดวัสดุอุปกรณ์ประกอบกิจกรรม รวมทั้งเครื่องเล่นกลางแจ้งของเด็กเล็ก
4. ไม่ได้รับงบประมาณจากทางราชการ เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานต้องขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองเด็กเล็กและชาวบ้านในหลาย ๆ ด้าน
5. การจัดหาอาหารกลางวันให้แก่เด็กเล็กต้องใช้จ่ายเงินมาก ทำให้จำเป็นต้องเก็บเงินจากผู้ปกครองเด็กเล็กเดือนละ 20 บาท ถึง 50 บาทต่อเด็กหนึ่งคน
6. ขาดอาคารสำหรับเด็กเล็กโดยเฉพาะ ส่วนมากเปิดชั้นเด็กเล็กในอาคารเรียนเดิม ซึ่งมีสภาพไม่เหมาะสมที่จะจัดชั้นเด็กเล็ก
7. ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาช่วยเหลือในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในการช่วยดูแลเด็กเล็ก

ชุตินา สวสุตานนท์ (2525 : 116) ได้ศึกษาเรื่อง "สมรรถภาพของครูอนุบาล" พบว่าสมรรถภาพที่ครูอนุบาลขาดมากที่สุด คือ สมรรถภาพทางด้านทักษะ ได้แก่

1. การเลือกเตรียมประสบการณ์และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. การใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง
เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของประสบการณ์

3. การเล่านิทานหรือเรื่องราวโดยการใช้หุ่นประเภทต่าง ๆ

4. การแยกเสียงและการสาธิตเลียนแบบต่าง ๆ

5. การจัดกลุ่มและการใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม

6. การใช้เครื่องเล่นในร่มและของเด็กเล่น

7. การใช้อุปกรณ์ให้จังหวะ เครื่องดนตรี และเครื่องเล่นเสียงต่าง ๆ

8. การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา

สุธี ฤกษ์สุภสมพล (2525 : 215-216) ทำการศึกษาเรื่อง "ความคิด
เห็นของพ่อแม่ที่ส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล ที่มุ่งจัดการศึกษาทางด้านการ
เตรียมความพร้อม" พบว่า

1. ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลที่มุ่งเตรียมความพร้อม
ส่วนใหญ่มักมีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการเป็นอย่างดี และเข้าใจถึงการเตรียมความพร้อม
ให้แก่เด็กและผู้ปกครองส่วนใหญ่ ต้องการให้เด็กได้รับการพัฒนาตามหลักจิตวิทยาพัฒนา
การมากกว่ามุ่งการสอนอ่านเขียน

2. ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้แก่
เด็กทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์สังคม และจิตใจ เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะเรียนใน
ระดับประถมศึกษาต่อไป

3. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความสนใจเกี่ยวกับการเรียนของบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ
และติดตามความก้าวหน้าทางด้านพัฒนาการของเด็กอยู่ตลอดเวลา

4. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคิดเห็นค่อนข้างดีต่อการจัดการเรียนการสอน
ในระดับชั้นอนุบาลที่มุ่งเตรียมความพร้อมโดยเฉพาะว่ามีผลดีมากกว่าผลเสีย และให้
ข้อเสนอแนะว่าควรมีการเผยแพร่ความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการเด็กไปยังผู้ปกครองและ
โรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าใจหลักการพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน
อันจะเป็นประโยชน์อย่างสูงต่อการศึกษาในระดับอนุบาลที่มุ่งเตรียมความพร้อมให้เด็กโดย
เฉพาะ และเพื่อเป็นการปูพื้นฐานต่อพลเมืองของชาติในอนาคต

กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 : 47) ได้ทำการศึกษาแนวการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กในด้านปัญหา และข้อเสนอแนะ พบว่า

ปัญหาการบริหารงานวิชาการ คือ ผู้ปกครองไม่เข้าใจปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเด็กเล็ก ผู้บริหารขาดความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเด็กเล็ก ขาดสื่อการเรียนการสอน เด็กพูดภาษาถิ่น และเข้าใจภาษาไทยน้อย ครูที่สอนชั้นเด็กเล็กขาดความชำนาญในเรื่องเด็กเล็ก โรงเรียนไม่ได้วางแผนงานวิชาการไว้

ปัญหาการบริหารงานบุคคล คือ ขาดครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก ครูมีประสบการณ์ในการสอนเด็กเล็กน้อยหรือไม่มีประสบการณ์เลย ผู้บริหารโรงเรียนมีความสนใจการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาน้อย การประชุมปรึกษาหารือของครูชั้นเด็กเล็กระหว่างโรงเรียนน้อยมาก ขาดการแนะนำขั้นต้นสำหรับครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก

ปัญหาการบริหารงานธุรการ การเงิน และอาคารสถานที่ คือ ขาดงบประมาณที่จะจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน การจัดสรรเงินล่าช้า ห้องเรียนมีลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก โต๊ะม้านั่งไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก ไม่มีอาคารเรียนของเด็กเล็ก โดยเฉพาะ

ปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คือ ชุมชนไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็ก ครูชั้นเด็กเล็กมีความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้ปกครองน้อย ผู้ปกครองให้ความสนใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนน้อย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน คือ อบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ที่จัดชั้นเด็กเล็กแก่ผู้บริหารโรงเรียน อบรมครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่จะเปิดรับเด็กเล็ก จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กเล็กให้พร้อม จัดโครงการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็ก ตลอดจนสร้างความเข้าใจ การเรียนการสอนให้มากขึ้น จัดให้มีกรณีศึกษาการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีสถานที่เล่นสำหรับเด็กเล็กโดยเฉพาะ

กอบกมล พรหมมา (2529 : ฉ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูอนุบาล เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน สำหรับครูอนุบาลในด้านปัญหาและ ข้อเสนอแนะ พบว่า

1. ปัญหาทางโรงเรียนอนุบาลขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการนิเทศภายในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการนิเทศฝ่ายอนุบาล ขาดการสนับสนุนงานด้านอนุบาล
2. ปัญหาด้านครูอนุบาล ครูอนุบาลต้องรับผิดชอบเด็กในชั้นมากเกินไป ครูขาดความกระตือรือร้น ครูไม่ให้ความร่วมมือ ครูไม่เข้าใจการนิเทศจึงเกิดการต่อต้านและไม่ยอมรับ
3. ปัญหาด้านนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดที่เน้นระดับประถมศึกษามากกว่าระดับอนุบาลในโรงเรียนอนุบาลเอง และปัญหาการโอนการย้าย ครูทำให้ทางโรงเรียนไม่ได้รับครูที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านอนุบาล ทำให้เกิดการขาดแคลนครูสอนระดับอนุบาล
4. ปัญหาด้านผู้บริหาร ผู้บริหารมีงานมากทั้งงานในโรงเรียนของตนเองและงานของกลุ่มโรงเรียน ผู้ช่วยฯฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เน้นทางด้านประถมศึกษา เพราะมีชั้นประถมศึกษา มากกว่าชั้นอนุบาล และขาดความรู้ทางด้านอนุบาล ส่วนหัวหน้าฝ่ายอนุบาลนั้น ต้องเป็นครูประจำชั้นด้วย จึงไม่มีเวลาในการนิเทศเพื่อนครู

บังอร ภูมิชาติ (2531 : ฉ) ได้ศึกษาการใช้แนวการจัดประสบการณ์ ชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ พบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กทุกคนไม่เคยศึกษาทางด้านอนุบาลศึกษา
2. วิธีการพัฒนาสมรรถภาพของครูผู้สอนคือ การศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ
3. วัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดกิจกรรมมีจำนวนไม่เพียงพอ
4. ตารางกิจกรรมประจำวันที่ใช้ผิดตามรูปแบบของ สปช. มีการจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนมากกว่านอกห้องเรียน กิจกรรมเสริมที่จัดมากคือ เพลง
5. การวัดและประเมินผลใช้วิธีการสังเกตมากที่สุด
6. สภาพปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การขาดแคลนเอกสารประกอบการใช้แนวการจัดทำ/ชม. ใช้สื่อการเรียนการสอนและการจัดทำเอกสารและเครื่องมือการวัดและประเมินผล